JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIAL FENNELLY

4 päivänä helmikuuta 1999 *

1. Esillä olevassa asiassa, jossa yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta perustuu Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 181 artiklan mukaiseen välityslausekkeeseen, komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta velvoittamaan Italian kunnallisviranomaiset palauttamaan tietyt summat, kun nämä summat oli maksettu ennakkosuorituksina kahden sellaisen sopimuksen perusteella, jotka komission mukaan on purettu, sekä maksamaan korvausta vahingosta, jota komissio väittää kärsineensä vastaajan käyttäytymisen johdosta.

I Asiaan liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat

2. Asetuksen N:o 1972/83, jonka neuvosto antoi 11.7.1983, 1 artiklassa säädetään seuraavaa: "Yhteisö voi myöntää taloudellista avustusta vaihtoehtoisten energialähteiden käyttöön, energiansäästöön ja hiilivedyn korvaamiseen liittyviin esittelyhankkeisiin." [1] Komissio päätti 8.11.1985 avustaa esittelyhankkeita ja teki kaksi sopimusta näistä esittelyhankkeista Comune di Montorio al Vomanon (jäljempänä Montorio tai vastaaja) kanssa. Virkaatekevä kunnanjohtaja allekirjoitti nämä sopimukset 25.7.1986 ja komissio 28.7.1986.

a) *Sopimus 147*

3. Sopimus nro WE 147-85 (jäljempänä sopimus 147) koski 225 kW:n suuruisen tuuli- ja dieselvoimalaitoksen rakentamista. Töiden ensimmäinen vaihe aloitettiin 8.4.1986, ja niiden piti valmistua 30.11.1988. Sopimuksen 3 kohdan mukaan komissio sitoutuu osallistumaan hankkeeseen 40 prosentilla sen kustannuksista, kuitenkin enintään 820 000 000 Italian liiraa (ITL). Sopimuksen 4.1 kohdan mukaan Montorio kantaa teknisen ja taloudellisen vastuun sopimuksen liitteessä I tarkoitetuista töistä ja huolehtii tarvittavasta vakuutuksesta. Sopimuksen 4.2 kohdan mukaan Montoriolla on oikeus teettää osa töistä sopimuksen ulkopuolisilla alihankkijoilla.

4. Montorion kunnalle asetetaan sopimuksen 4.3 kohdassa useita selvityksen

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Esittelyhankkeille vaihtoehtoisten energialähteiden, energiansäästön ja hiilivedyn korvaamisen käytön aloilla myönnetystä taloudellisesta avustuksesta annettu asetus (EYVL L 195, s. 6).

esittämistä koskevia velvollisuuksia. Näistä velvollisuuksista määrätään 4.3.2 kohdassa seuraavaa:

"Yhdeksän kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta ja tämän jälkeen ennen kunkin kuuden kuukauden jakson päättymistä sopimuspuoli esittää komissiolle erillisissä asiakirjoissa

— yksityiskohtaisen väliselvityksen[2] töiden edistymisestä, saavutetuista tuloksista ja mahdollisesta patenttihakemuksen jättämisestä;

— edellistä ajanjaksoa koskevan menoerittelyn tähän liittyvine tositteineen;

— lyhyen julkaisukelpoisen selvityksen hankkeen edistymisestä ja saavutetuista tuloksista."

2 — Jos viimeisessä väliselvityksessä aseretun selvityksen esittämispäivän ja työohjelman päättymispäivän välinen ajanjakso on alle kuusi kuukautta, sopimuspuoli esittää loppuselvityksessään tätä ajanjaksoa koskevat tulokset ja johtopäätökset.

5. Sopimuksen 8 kohdassa, joka on tämän oikeusriidan kannalta keskeinen, määrätään seuraavaa:

"Komissio voi aina purkaa sopimuksen, mikäli sopimuspuoli ei täytä jotakin sopimuksen mukaista velvoitettaan ja erityisesti mikäli 4.3 kohdassa tarkoitettujen selvitysten esittämistä koskevia määräaikoja ei noudateta, lähetettyään virallisen kehotuksen saantitodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä, ja mikäli sopimusta ei ole täytetty kuukauden kuluessa tästä.

Sopimus voidaan myös purkaa, jos sopimuspuolen voidaan katsoa olevan vastuussa vääristä ilmoituksista, joilla pyritään taloudellisen avustuksen saamiseen.

Tällaisessa tapauksessa sopimuspuolen on välittömästi palautettava komissiolle tämän maksama taloudellinen avustus korkoineen avustuksen saantipäivästä lukien. Korkokantana on Euroopan investointipankin sinä päivänä soveltama korko, jona komissio teki päätöksen avustuksen myöntämisestä kyseistä hanketta varten."

6. Sopimuksen 13 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään kaikki sopimuksen pätevyyttä, tulkintaa ja soveltamista koskevat riidat. Sen

14 kohdan mukaan sopimukseen sovelletaan Italian lakia.

7. Komissio maksoi 20.8.1986 Montoriolle 246 000 000 ITL. Komissio kirjoitti kaksi kertaa eli tammi- ja syyskuussa 1987 Montoriolle muistuttaakseen tätä tämän velvollisuudesta noudattaa sopimuksen 4.3 kohdassa tarkoitettua selvitysten esittämisvaatimusta. Komissio suostui 3.11.1987 päivätyllä kirjeellä Montorion pyynnöstä pidentämään määräaikaa kuudella kuukaudella, jotta työt saataisiin valmiiksi ja maksoi kolmessa erässä vuosina 1987 ja 1988 yhteensä 209 200 000 ITL. Komissio katsoi kaksi muuta kertaa eli marraskuussa 1988 ja maaliskuussa 1989 olevan aiheellista muistuttaa Montoriota tämän sopimuksen 4.3 kohdan mukaisista velvoitteista. Tähän saakka komissio ei ollut vedonnut sopimuksen 8 kohtaan.

8. Komissio uhkasi 5.3.1990 päivätyllä kirjatulla kirjeellään vedota sopimuksen purkulausekkeeseen, mikäli Montorio ei toimita teknisiä ja rahoituksellisia loppuselvityksiä. Tästä kirjeestä ilmenee, että komissio uskoi tuolloin, että työt oli saatu valmiiksi sovitulla tavalla 31.5.1989. Myöhemmästä kirjeenvaihdosta paljastui, ettei asianlaita ollutkaan näin. Montorio ilmoitti 18.9.1991 päivätyllä kirjeellä haluavansa muuttaa alkuperäistä suunnitelmaa ja pyysi määräajan pidentämistä 31.12.1992 saakka. Komissio pyysi toisella 20.12.1991 päivätyllä kirjatulla kirjeellään jäljennöstä Comune di Montorion toimivaltaisten viranomaisten tekemästä virallisesta päätöksestä, jolla myönnettiin rahoitusta muutetulle suunnitelmalle ja lupa liittää suunniteltu turbiini sähköverkkoon. Kirjeessä ilmoitettiin, että mikäli asiakirjoja ei toimiteta 31.1.1992 mennessä, sopimus puretaan sen 8 artiklan nojalla. Montorio vastasi komissiolle 8.1.1992.

9. Hankkeen sijoituspaikalla maaliskuussa 1992 tehdyn tarkastuksen jälkeen komissio pyysi 25.8.1992 päivätyllä kirjatulla kirjeellään Montoriota toimittamaan seuraavat asiakirjat:

— Abruzzin alueen kirjallinen suostumus, jossa ilmoitetaan sen uudelle hankkeelle antaman rahoituksen määrä sekä tämän rahoituksen maksupäivä;

— Montorion kirjallinen päätös sopimuksen 149 nojalla maksettujen summien palauttamisesta;

— hankkeen kokonaiskustannusten rahoitusta koskeva erittely; ja

— uusi työohjelma, josta ilmenevät hankkeen toteuttamista koskevat yksityiskohdat.

Komissio täsmensi, että jos nämä asiakirjat eivät saapuisi sille 30.9.1992 mennessä, se soveltaa sopimuksen 8 kohdan määräyksiä.

10. Montorio osoitti komissiolle 13.10.1992 päivätyllä kirjeellään, että rakennustyöt aloitetaan 3.11.1992. Se osoitti komissiolle kahdella 29.10.1992 päivätyllä kirjeellään uuden työohjelman ja ilmoitti, että Abruzzin alueen antama loppurahoitus viivästyy huomattavasti. Komissio vahvisti 30.11.1992 päivätyssä vastauksessaan, että Montorion 13.10.1992 päivätty kirje oli lähetetty määräajan jälkeen ja ettei siinä annettu vaadittuja tietoja. Komissio ilmoitti siten Montoriolle aikovansa vedota sopimuksen 8 kohtaa. Komission pääosaston XIX toimivaltainen osasto vaati 19.12.1995 ja 24.1.1996 päivätyillä kirjeillään menestyksettä, että 455 200 000 ITL palautetaan.

b) *Sopimus 149*

11. Sopimus nro HY 149-85 (jäljempänä sopimus 149) koski sellaisen 300 kW:n suuruisen vesivoimalan rakentamista, johon on yhdistetty tuuli- ja dieselvoimalaitos sähkön tuotantoa ja veden pumppaamista varten. Selvityksiä ja sopimuksen purkua koskevat lausekkeet olivat olennaisesti samat kuin sopimuksessa 147 olevat lausekkeet. Työt oli määrä saada valmiiksi toukokuun 1988 loppuun mennessä. Montorio sai sopimuksen 4.2.1 kohdan mukaisesti teettää alihankkijalla osan työstä ja teki huhtikuussa 1986 tällaisen sopimuksen Tecno Srl:n kanssa. Komissio maksoi 8.8.1986 Montoriolle 158 400 000 ITL.

12. Komissio pyysi vuonna 1987 kaksi kertaa Montoriota toimittamaan sopimuksen 4.3.1 kohdan mukaisesti vaaditun ensimmäisen selvityksen. Tecno keskeytti 27.10.1987 urakkansa voimalassa. Komissio antoi Montoriolle 8.1.1988 sopimuksen 8 kohdan mukaisen virallisen kehotuksen ja uhkasi purkaa sopimuksen, ellei sopimuksen 4.3.1 kohdassa vaadittuja rahoituksellisia ja teknisiä selvityksiä toimitettu kuukauden kuluessa kirjeen vastaanottamisesta. Komissio vahvisti 16.3.1988 päivätyllä kirjeellään purkavansa sopimuksen. Komission mukaan sopimuksessa 149 tarkoitettuja töitä ei koskaan edes aloitettu.

13. Lopullinen kirje, jossa vaadittiin sopimusten 147 ja 149 nojalla maksettujen summien palauttamista, lähetettiin 20.9.1996, eikä Montorio vastannut siihen.

c) *Asian käsittelyn vaiheet yhteisöjen tuomioistuimessa*

14. Komissio pani vireille tämän oikeudenkäyntimenettelyn 24.9.1997. Se väittää Montorion jättäneen noudattamatta seuraavia sopimuksen 147 lausekkeita:

— 2 kohta (töiden valmistumista koskeva aikataulu)

— 4.3 kohta (kausiselvitysten esittäminen)

— 4.4 kohta (viivästymisiä koskevien ilmoitusten tekeminen)

— 4.5 kohta (töiden edistymistä koskevien selvitysten esittäminen).

Komissio väittää, että sopimus purettiin sen 8 kohdan mukaisesti ja vetosi 25.8.1992 päivättyyn kirjeeseen 4.3 kohdassa tarkoitettuna virallisena kehotuksena. Komissio toteaa, että sopimuksen purkaminen puolestaan annettiin Montoriolle tiedoksi 30.11.1992 päivätyllä kirjatulla kirjeellä.

15. Sopimuksen 149 osalta komissio toteaa Montorion jättäneen noudattamatta sopimuksen 4.3, 4.4 ja 4.5 kohtaa, joiden mukaan komissiolle on esitettävä kausiselvitykset ja annettava tiedot kaikista sellaisista seikoista, jotka saattavat vaarantaa sopimuksen täyttämisen, ja töiden edistymisestä. Komissio väittää tämän vuoksi, että sopimus on purettu sen 8 kohdan nojalla 8.1.1988 annetun virallisen kehotuksen seurauksena ja että sopimuksen purkaminen on annettu Montoriolle tiedoksi 16.3.1988 päivätyllä kirjatulla kirjeellä.

16. Komissio vaatii Italian siviililain 1453 §:n nojalla myös korvausta vahingosta, joka on aiheutunut Montorion jätettyä sopimukset täyttämättä. Se arvioi Montorion toiminnan valvontaan käytetyn 95 työtuntia, ja 125 000 ITL:n tuntihintaan se vaatii tältä osin korvausta 11 875 000 ITL. Komissio vetoaa lisäksi vahinkoon, joka on aiheutunut sen uskottavuudelle suhteessa muihin toimielimiin ja yhteisöön sekä niihin kolmansiin, jotka haluavat mahdollisesti tehdä yhteisön kanssa sopimuksia. Komissio arvioi vahingon kokonaismääräksi 50 000 000 ITL, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisöjen tuomioistuimen mahdollisuutta päättää minkä tahansa muun summan myöntämisestä kohtuussyistä.

17. Montorio väittää puolustuksekseen, että töiden valmistumista koskeva määräpäivä 30.11.1988 oli ainoastaan ohjeelli-

nen, mistä osoituksena on se, ettei komissio[3] lähes kymmeneen vuoteen ryhtynyt mihinkään toimiin Montorion sopimusrikkomuksen vuoksi. Koska komissio ei vaatinut kunnallisviranomaisia noudattamaan velvoitteitaan eikä vahvistanut tätä varten lopullista määräaikaa, vaatimusta sopimuksen purkamisesta Italian siviililain 1453 §:n nojalla ei voida hyväksyä. Komission käyttäytyminen antoi Montoriolle aiheen uskoa, että komissio on valmis odottamaan sitä, että oikeudenkäyntiasia Tecnoa vastaan tämän jätettyä sopimuksensa täyttämättä on ratkaistu, sekä Abruzzin alueen päätöstä rahoittaa työt jälleen.

18. Asiakysymyksen osalta Montorio vetoaa siihen, että komissio oli "perusteellisesti asiaa harkittuaan" vahvistanut 25.8.1992 päivätyllä kirjeellään asiakirjojen toimittamista koskevaksi määräpäiväksi 30.9.1992. Sen mukaan komissio ei ollut ottanut huomioon sitä seikkaa, että Montorio oli 29.10.1992 päivätyllä kirjeellä toimittanut komissiolle tämän 25.8.1992 pyytämän työohjelman. Koska 30.11.1992 päivätty kirje perustui vääriin lähtökohtiin, sopimuksen 8 kohtaa ei voitu soveltaa.

19. Montorio väittää myös, että sopimuskorkoa koskeva lauseke on pätemätön, koska hyväksyessään sopimusten 8 kohdan, kunnanjohtaja hyväksyi ainoastaan sopimuksen purkuedellytykset mutta ei korkokantaa. Montorio väittää myös, että korot alkavat juosta mainitun 8 kohdan mukaan vasta sopimuksen purkupäivästä eikä summien saantipäivästä.

20. Montorio väittää vastauksessaan, että sopimuspuoli voi luopua nimenomaisen purkulausekkeen soveltamisesta tai lykätä sen soveltamista pidentäessään sopimuksen täyttämistä varten vahvistettua määräaikaa. Komission 25.8.1992 antama virallinen kehotus koski ainoastaan teknisiä ja rahoituksellisia selvityksiä, jotka kuitenkin toimitettiin 29.10.1992. Montorio väittää myös, ettei se koskaan saanut komission 16.3.1988 päivättyä kirjettä, jossa tämä ilmoitti Montoriolle sopimuksen 149 purkamisesta. Korkokannasta Montorio väittää, että voimassaolevan sopimusoikeuden periaatteiden mukaan vahvemman sopimuspuolen on annettava toiselle sopimuspuolelle kaikki tarvittavat tiedot, joihin esillä olevassa asiassa on sisällyttävä sopimuksen mukaista korkokantaa koskevat tiedot.

II Tapauksen tarkastelu

21. Esillä olevassa tapauksessa Montorion puolustautumisen asianmukaista tarkastelua hankaloittaa epäjohdonmukainen esitystapa ja erityisesti se, että Montorio jättää toistuvasti ilmoittamatta, kumpaa

3 — Montorio viittaa sekä "Euroopan yhteisöön" että "komissioon". Selvyyden vuoksi puhun aina vain "komissiosta".

sopimusta sen väitteet koskevat. Olen kuitenkin mahdollisuuksien mukaan, yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviä koskevien yleisten periaatteiden hengessä, yrittänyt tulkita näitä väitteitä yhdenmukaisesti vastaajan vaatimusten kanssa eli sen kanssa, että komissio väite olisi hylättävä, koska Montorio on täyttänyt sopimusvelvoitteensa, ja toissijaisesti sen kanssa, että korkoa olisi maksettava laillisen koron suuruisena tämän kanteen nostamispäivästä tai ainakin kirjeestä, jolla sopimus todettiin puretuksi, lukien.

a) *Montorion puolustautumisen jättäminen osittain tutkimatta*

22. Montorio väittää aluksi vastauksessaan, että sopimuslauseke, jossa vahvistetaan laillista korkoa korkeampi korkokanta, on lainvastainen, koska todellista korkokantaa ei ilmoitettu ja koska vahvemman sopimuspuolen on ilmoitettava kaikki merkitykselliset seikat toiselle sopimuspuolelle. Se väittää myös, ettei se koskaan saanut komission 16.3.1988 päivättyä kirjattua kirjettä, joten sopimusta 149 ei olisi koskaan purettu. Tällaisten perusteiden tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat selvästi yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdan mukaisesti, jonka mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, "ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin". Montorio ei ole pyrkinyt väittämään, eikä se mielestäni voisikaan väittää, että asianlaita on näin jonkin perusteen osalta.

b) *Sopimuksen 147 purku*

23. Montorion ensimmäisen väitteen mukaan, jonka on tulkittava koskevan ainoastaan sopimusta 147, töiden valmistumista koskeva määräaika oli ainoastaan ohjeellinen, mistä osoituksena oli se seikka, että komissio odotti lähes kymmenen vuotta tämän määräajan päättymisen jälkeen, ennen kuin se nosti tämän kanteen. Näin ollen komission Italian siviililain 1453 §:n mukaista sopimusrikkomukseen perustuvaa purkuvaatimusta ei voida ottaa tutkittavaksi.

24. Vaikka onkin totta, että komissio vetoaa sopimuksen 147 mukaan Montoriolle kuuluvien usean muun velvoitteen kuin sen 4.3 kohdassa asetetun velvoitteen rikkomiseen, on selvää, että komissio perustaa sopimuksen purkamisen vuonna 1992 sen 8 kohtaan pikemmin kuin että se vaatisi purkamista Italian siviililain 1453 §:n nojalla. Montorion oikeudenkäyntiväite on tämän vuoksi virheellinen. Sama pätee Montorion väitteeseen, jolla se kiistää sopimusrikkomuksen vakavuuden, koska tällaista kysymystä ei esitetä, kun toinen sopimuspuoli vetoaa nimenomaiseen purkulausekkeeseen. Kuten Corte suprema di cassazione on 28.1.1993 antamassaan tuomiossa todennut, laatiessaan tällaisen lausekkeen sopimuspuolet sopivat valmiiksi, että tietyn velvoitteen noudattamatta jättäminen on perusteena koko sopimuksen purkamiselle. [4]

4 — Corte suprema di cassazione, tuomio 28.1.1993, nro 1029. Société Pierre Balmain v. Société Intermoda, 1993, *Il Foro Italiano*, 1470, 1475—1476.

25. Montorion toisen väitteen mukaan sopimuksen 8 kohtaa — ja myös tämän väitteen on mainittujen päivämäärien perusteella ja huolimatta tietyistä epäjohdonmukaisuuksista katsottava koskevan sopimusta 147 — ei voida soveltaa, koska

— virallista kehotusta ei lähetetty kirjattuna;

— komissio jatkoi selvitysten vaatimista määräajan päättymisen jälkeen, joten sen on katsottava luopuneen vetoamasta purkulausekkeeseen;

— komissiolla on ristiriitainen asenne siten, että se on ilmoittanut 20.9.1996 päivätyssä kirjeessään, että sopimus oli purettu vuonna 1988, vaikka sen 30.11.1992 päivätyn kirjeen perusteella on taas selvää, ettei sopimusta ollut purettu. Siten ilmoitettuaan, että se halusi purkaa sopimuksen, komissio omaksui sellaisen käyttäytymistavan, joka osoitti sen luopuneen vetoamasta lausekkeeseen ja jopa hyväksyneen uuden määräajan töiden valmistumista varten. Vastauksena komission 25.8.1992 päivättyyn kirjeeseen, jossa määräajaksi asetettiin 30.9.1992, Montorio lähetti asiakirjat 29.10.1992. Tämän vuoksi purkamisen lainmukaiset edellytykset eivät täyttyneet.

26. Tämän väitteen ensimmäisen osan hylkäisin yksinkertaisesti paikkansapitämättömänä. Komissio on esittänyt jäljennökset kaikista sen Montoriolle 5.3.1990, 20.12.1991 ja 25.8.1992 päivättyihin kirjattuihin kirjeisiin, jotka koskivat sopimuksen 147 vuoksi tehtyjä kehotuksia, liitetyistä saantitodistuksista. Montorio vastasi kuhunkin näistä kirjeistä 19.4.1990, 8.1.1992 ja 13.10.1992 päivätyillä kirjeillään eikä voi väittää, ettei se olisi saanut niitä.

27. Mielestäni Montorion väitteen toinen ja kolmas osa tuntuvat koskevan samaa oikeuskysymystä eli sitä, onko komission käyttäytymistä määräajan päättymisen jälkeen tulkittava luopumiseksi purkuoikeudesta asiaa koskevan Corte suprema di cassazionen oikeuskäytännön mukaisesti.[5] Montorion väite, joka koskee komission ristiriitaista asennetta tämän pyrkiessä purkamaan vuonna 1992 sopimusta, jonka se oli jo purkanut vuonna 1988, johtuu sekaannuksesta sopimusten 147 ja 149 välillä ja on hylättävä.

28. Jotta tämä kysymys tulisi kunnolla käsitellyksi, on tarpeen määritellä tarkasti,

5 — Ks. esim. 16.2.1988 annettu tuomio, nro 1661, *Giur. it.*, 1989, I 1, s. 141.

onko sopimus 147 purettu ja koska. Vetoamista nimenomaiseen purkulausekkeeseen säännellään Italian siviililain 1456 §:ssä seuraavasti:

"Sopimuspuolet voivat sopia nimenomaisesti siitä, että sopimus voidaan purkaa, jos tiettyä erityistä velvoitetta ei täytetä sopimuksessa edellytetyllä tavalla.

Tällaisessa tapauksessa sopimus katsotaan purkautuneeksi, jos asianomainen sopimuspuoli ilmoittaa toiselle sopimuspuolelle vetoavansa purkulausekkeeseen, tarvitsematta muita toimenpiteitä tämän lisäksi."

29. Esillä olevassa asiassa komissio vaati 5.3.1990 lähettämässään virallisessa kehotuksessa aluksi Montoriota noudattamaan sopimuksen 4.3 kohtaa. Huolimatta siitä, että kun Montorio ei ymmärrettävistä syitä toimittanut vaadittuja selvityksiä, komissiolla oli oikeus purkaa sopimus ainakin kirjeessä mainitusta päivästä (31.5.1990) alkaen, se ei tehnyt näin tuolloin eikä Montorion jätettyä noudattamatta 20.12.1991 päivätyssä kirjatussa kirjeessä asetettua määräaikaa. Kummassakaan tapauksessa sopimusta ei voitu katsoa purkautuneeksi itsestään, koska komissio ei ollut ilmoittanut Montoriolle aikomuksestaan vedota mahdollisuuteensa purkaa sopimus siten kuin sekä Italian siviililain 1456 §:ssä että sopimuksen 8 kohdassa edellytettiin. Toisaalta komission aikomus, sellaisena kuin se oli ilmaistu 30.11.1992 päivätyssä kirjeessä, purkaa sopimus 147 sen johdosta, että Montorio ei ollut noudattanut sen 25.8.1992 päivättyä kirjettä, on selvä ja yksiselitteinen.

30. Montorio on hyväksynyt sen, että komissio saattaa lähtökohtaisesti vedota sopimuksen 8 kohtaan yhdessä 4.3 kohdan kanssa, vaikka se on väittänytkin, ettei 8 kohtaa voida tässä tilanteessa soveltaa sen komissiolle 29.10.1992 lähettämien kahden kirjeen vuoksi. Erityisesti on huomattava, ettei Montorio ole riitauttanut komission näkemystä siitä, että 25.8.1992 päivätty kirjattu kirje oli asianmukainen 8 kohdassa tarkoitettu kehotus.

31. Jotta komissio voi asianmukaisesti purkaa sopimuksen 147, sen on tietenkin noudatettava tiukasti Italian lain ja sopimuksen 8 kohdan menettelyllisiä vaatimuksia. Tämän tultua todetuksi, kanteessa olevan, sopimuksen 4.3 kohtaa koskevan viittauksen tarkoituksena on selvästi viitata 8 kohdan ensimmäiseen alakohtaan, jonka mukaan jos 4.3 kohdassa tarkoitettuja selvityksiä ei toimiteta asetetussa määräajassa, on lähetettävä virallinen kehotus. Toisaalta 4.3 kohdassa ei missään mainita tällaista kehotusta. Koska vastaajan perus-

telujen tulkitsemisesta on aiheutunut jonkin verran vaivaa, on vain kohtuullista, ettei anneta myöskään liikaa merkitystä komission perusteluissa olevalle selvälle kirjoitusvirheelle.

32. Komission oli sopimuksen 147 8 kohdan mukaan kehotettava vastaajaa noudattamaan sopimuksen 4.3 kohtaa. Esillä olevassa asiassa Montorio on selvästi jättänyt noudattamatta useimpia sopimusvelvoitteitaan, ja kun komission 25.8.1992 päivätyn kirjeen aikoihin työt olivat miltei kokonaan suorittamatta, ei juuri voida odottaa komission vaativan selvityksiä "töiden edistymisestä" tai varainhoitoa koskevia tositteita. Näissä oloissa minusta on liian muodollista edellyttää, että komissio vaatisi Montoriota noudattamaan määräajassa sopimuksen 4.3 kohdan mukaista määräaikaa selvitysten toimittamiseksi, kun molemmat sopimuspuolet tiesivät, ettei tämän velvollisuuden noudattaminen ollut enää mahdollista. Jos sopimussuhde olisi pysynyt ennallaan, komission olisi ollut pakko purkaa se jo paljon aikaisemmin, mitä Montorio juuri pyrki välttämään. Lisäksi Montorio ei kiistänyt sitä seikkaa, että sillä oli velvollisuus toimittaa 25.8.1992 päivätyssä kirjeessä luetellut asiakirjat ja että tämän noudattamatta jättäminen oikeuttaisi komission purkamaan sopimuksen kyseisen määräyksen mukaisesti, vaan oli nimenomaisesti väittänyt, että kun se oli toimittanut työohjelman, se oli toiminut 8 kohdan mukaisesti. Lisäksi komission tässä kirjeessä pyytämä aineisto liittyi läheisesti niihin töiden suorittamista ja töiden taloudellista hallintoa koskeviin tietoihin, joita selvityksillä oli tarkoitus antaa. Tämä sopimuksen 4.3 artiklan tulkinta heijastaa mielestäni parhaiten sopimuspuolien yhteistä tahtoa, joka on lähtökohtana Italian siviililain 1362 §:ssä vahvistetun sopimusten tulkintaa koskevan pääperiaatteen mukaan.

33. Sopimuspuoli voi vedota nimenomaiseen purkulausekkeeseen, vain jos sopimusvelvoitteet täyttämättä jättäneen sopimuspuolen voidaan katsoa olevan vastuussa nimenomaan kyseessä olevan velvoitteen noudattamatta jättämisestä Italian siviililain 1218 §:n mukaisesti. [6] Esillä olevan asian tosiseikoista ja erityisesti siitä, että Montorio on ottanut kantaakseen kaiken teknisen ja taloudellisen vastuun suunniteltujen töiden suorittamisesta sopimuksen 147 4.1 kohdan mukaisesti, ilmenee selvästi, ettei minkään muun osapuolen voida katsoa olevan vastuussa näiden sopimusvelvoitteiden rikkomisesta tai vastuuta voida katsoa aiheutuvan millään muullakaan perusteella. Montorio ei olekaan yrittänyt kiistää vastuutaan tässä suhteessa.

34. Ainoa kysymys, joka siten on vielä selvittämättä, on tosiasiakysymys: oliko Montorio toimittanut komissiolle tämän 25.8.1992 päivätyssä kirjeessä yksilöidyt asiakirjat ennen sopimuksen tultua (komission 30.11.1992 päivätyllä kirjeellä antamalla tiedoksiannolla) puretuksi.

6 — Julkisasiamies La Pergolan 15.10.1998 esittämä ratkaisuehdotus asiassa C-69/97, komissio v. S.N.U.A., 14 kohta (asia on edelleen vireillä).

Ensimmäinen näistä vaadituista asiakirjoista oli Abruzzin alueen kirjallinen suostumus, josta ilmenee uuden hankkeen aikataulu ja sen antaman avustuksen määrä. Toisin kuin mitä Montorio väittää, 29.10.1992 päivätyn kirjeen, johon Montorio vetoaa, ei voida katsoa täyttävän tätä vaatimusta. Päinvastoin, kyseisessä kirjeessä ilmoitetaan, että Abruzzin alueelta saatava rahoitus viivästyisi huomattavasti ja että kyseinen summa olisi käytettävissä ennen tammikuun 1993 loppua. Asiakirjoista ei kuitenkaan mistään kohdasta ilmene, että tämä rahoitus olisi myönnetty ilmoitettuna aikana tai edes ennen tämän oikeudenkäynnin alkamista.

35. Komissio oli myös pyytänyt Comune di Montoriolta kirjallista päätöstä sopimuksen 149 mukaisesti maksettujen summien palauttamisesta. Mikään ei anna aihetta uskoa siihen, että tällainen päätös olisi tehty silloin tai että se tehtäisiin nyt. Päinvastoin, esittämättä mitään perustelua Montorio on kuitenkin tämän menettelyn aikana nimenomaisesti kiistänyt olevansa millään tavoin vastuussa kyseisten summien palauttamisesta.

36. Kolmanneksi komissio pyysi hankkeen kokonaiskustannusten rahoituksesta erittelyä. Missään Montorion 29.10.1992 päivätyistä kirjeistä ei mainita tällaista erittelyä eikä Montorio myöskään ole osoittanut, että komissio olisi saanut pyytämiään tietoja. Mitään näistä tiedoista ei missään tapauksessa annettu komission 25.8.1992 päivätyssä kirjeessä asetetussa määräajassa eli ennen 30.9.1992.

37. Näin ollen katsottaessa komission 25.8.1992 päivätty kirje sopimuksen 147 8 kohdassa tarkoitetuksi kehotukseksi on tämä sopimus mielestäni pätevästi purettu komission 30.11.1992 päivätyllä kirjeellä.

38. Vaikka komissio onkin saattanut viivytellä vaatiessaan näiden molempien sopimusten mukaisesti maksettujen summien palauttamista, Montorio ei ole esittänyt näyttöä siitä, että komissio olisi käyttäytynyt tavalla, joka antaisi aiheen ajatella, ettei se enää tämän ajankohdan jälkeen halunnut käyttää hyväkseen mahdollisuutta purkaa sopimus tämän 8 kohdan mukaisesti. Ainoa sopimusta 147 koskeva ilmoitus, jonka se sai komissiolta 25.8.1992 päivätyn kirjeen jälkeen, oli 30.11.1992 päivätty kirje, jossa todettiin, että tämä sopimus (ja sopimus 149) oli purettu, ja komission yksiköiden 12.12.1995, 24.1.1996 ja 20.9.1996 päivätyillä kirjeillä esittämät takaisinmaksuvaatimukset. Erityisesti hylkäisin merkityksettömänä Montorion väitteen, jonka mukaan komissio sai sen uskomaan, että komissio oli valmis odottamaan, että ilmeisesti edelleen vireillä oleva oikeudenkäyntiasia Tecnoa vastaan on ratkaistu. Minusta on myöskin mahdotonta tulkita komission 25.8.1992 päivätyssä kirjeessä esittämää vaatimusta saada jäljennös hankkeen rahoitusta koskevasta Abruzzin alueen kirjallisesta suostumuksesta siten,

että komissio olisi aikonut odottaa rahoitusta ennen sopimuksen purkamista, erityisesti koska Montorio ei pystynyt noudattamaan tätä vaatimusta. Joka tapauksessa tämä perustelu on, kuten edellä on todettu, yhteensopimaton sopimuksen 4.1 kohdan kanssa, jossa nimenomaisesti määrätään, että Montorio ottaa koko teknisen ja taloudellisen vastuun hankkeesta.

39. Katson sen vuoksi, että komissio on purkanut pätevästi sopimuksen 147 30.11.1992 päivätyllä kirjeellään ja että Montorio on velvoitettava palauttamaan sopimuksen perusteella maksetut ennakkosuoritukset siten kuin komission kanteessa on esitetty yksityiskohtaisemmin.

c) *Sopimuksen 149 purku*

40. Ottaen huomioon Montorion vastineen sanamuodon ja erityisesti siinä ilmaistut päivämäärät ja väitetyt tosiseikat en pidä mahdollisena tulkita sitä minkäänlaiseksi oikeudelliseksi kannanotoksi komission vaatimuksen osalta, jonka mukaan sopimuksen 149 perusteella saadut summat on palautettava. Asiakirjoista ilmenee selvästi, että komission vaatimus sopimuksen 149 osalta on otettava tutkittavaksi ja että se on perusteltu. Katson siten, että komission vaatimus on tältä osin hyväksyttävä.

d) *Maksettavien korkojen määrä*

41. Montorio väittää pätemättömäksi lauseketta, jolla korkokannaksi vahvistetaan Euroopan investointipankin sinä päivänä, jona komissio päätti sopimuksen tekemisestä, soveltama korko ja vetoaa siten Italian siviililain 1341 §:ään. Tässä säännöksessä säädetään muun muassa, että vakiosopimuksissa olevat sopimuspuolen etukäteen laatimat, itselleen edulliset sellaiset lausekkeet, joilla poiketaan tuomioistuinten toimivaltaa koskevista säännöistä — ja todennäköisesti tässä asiassa siis korkokannan vahvistamista koskevat lausekkeet —, eivät ole päteviä, ellei niitä ole nimenomaisesti hyväksytty kirjallisesti. Esillä olevassa asiassa Montorion virkaatekevä kunnanjohtaja hyväksyi kirjallisesti 25.6.1986 "Italian siviililain 1341 ja 1342 §:ssä tarkoitetulla tavalla" nimenomaisesti useita sopimuslausekkeita ja erityisesti sivulla 11 olevan 8 kohdan. Sen lisäksi, että tämän kohdan kolmannessa alakohdassa nimenomaisesti vahvistetaan korkokanta, se vahvistetaan nimenomaisen purkulausekkeen soveltamisen yhteydessä. Vastaajan perustelu tältä osin on mielestäni vailla merkitystä, eikä Montorio ole kiistänyt komission antamaa lukua komission ilmoittaessa Euroopan investointipankin soveltamaksi koroksi 14,2 prosenttia. Näin ollen esitän yhteisöjen tuomioistuimelle, että se katsoisi ennakkosuorituksia varten koroksi 14,2 prosenttia.

42. Montorion sitä päivää, josta alkaen korkoa peritään, koskeva väite on myös perusteeton. Montorion mukaan "8 kohdan sanamuodosta johtuu" ("[pur] considerando le prescrizioni dettate dall'art. 8"), että korot alkavat juosta sopimuksen purkamispäivästä. Kolmannen alakohdan sanamuoto on kuitenkin täysin selvä, ja siinä vaaditaan maksamaan summille korkoa niiden saantipäivästä. Montorio ei ole kiistänyt kunkin komission maksaman ennakkosuorituksen osalta kanteessa sovellettua laskentatapaa. Esitän siten yhteisöjen tuomioistuimelle, että se hyväksyisi komission vaatimukset tältä osin.

e) *Komission vahingonkorvausvaade*

43. Sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämisen vuoksi on Italian siviililain 1218 §:n mukaan mahdollista saada joskus vahingonkorvausta. Corte suprema di cassazionen oikeuskäytännön mukaan tällaisesta vahingosta korvausta vaativan sopimuspuolen on näytettävä vahinko toteen, ja korvaus rajoitetaan Italian siviililain 1223 §:n mukaan sellaiseen menetykseen tai saamatta jääneeseen voittoon, joka on aiheutunut korvausta vaativalle suoraan ja välittömästi näiden velvoitteiden täyttämättä jättämisestä. Komissio ei ole näyttänyt esillä olevassa asiassa, että vastaajan käyttäytyminen olisi aiheuttanut lisäkuluja, jotka ylittäisivät sen, mikä aiheutuu niiden tällaisten sopimusten hallinnoinnista, jotka kuuluvat EY:n perustamissopimuksessa komissiolle annettuihin tehtäviin. Asiassa ei ole näytetty toteen vastaajan ilmeisen sopimusrikkomuksen ja jonkin komissiolle aiheutuneen menetyksen välistä kausaaliyhteyttä.

44. Lisäksi voidaan tuskin katsoa komission menettävän uskottavuuttaan suhteissaan muihin mahdollisiin sopimuskumppaneihin, yhteisön toimielimiin ja jäsenvaltioihin sen vuoksi, että yksi sopimuspuoli ei noudata sopimuksiaan. Siinä tapauksessa, että voitaisiin katsoa komission jollain tavalla menettäneen uskottavuuttaan, johtuisi tämä kyllä komission hidastelusta sen ryhtyessä toimiin Montoriota vastaan kolme vuotta sen jälkeen kun ei ollut enää epäilystäkään siitä, että sopimusta 147 ei täytetä, tai sopimuksen 149 osalta kahdeksan vuotta sen jälkeen, ja siitä, että komissio päätti olla vaatimatta joulukuussa 1995 ja tammikuussa 1996 lähettämissään kirjeissä Montoriota maksamaan korkoa ennakkosuorituksista.

f) *Oikeudenkäyntikulut*

45. Jos yhteisöjen tuomioistuin seuraa ehdotustani, kaikki komission vaatimukset on hyväksyttävä. Näin ollen esitän, että Montorio velvoitetaan maksamaan oikeudenkäyntikulut, siten kuin komissio on vaatinut.

III Ratkaisuehdotus

46. Edellä olevan johdosta esitän, että yhteisöjen tuomioistuin

1) velvoittaa Comune di Montorio al Vomanon palauttamaan komissiolle sopimuksen nro WE 147-85 osalta

—246 000 000 ITL ja tälle korkoa 14,2 prosenttia, laskettuna 1.12.1986 lukien siihen asti, kun tämä summa on maksettu komissiolle,

—49 200 000 ITL ja tälle korkoa 14,2 prosenttia, laskettuna 1.3.1988 lukien siihen asti, kun tämä summa on maksettu komissiolle,

—110 800 000 ITL ja tälle korkoa 14,2 prosenttia, laskettuna 1.6.1988 lukien siihen asti, kun tämä summa on maksettu komissiolle,

—49 200 000 ITL ja tälle korkoa 14,2 prosenttia, laskettuna 1.8.1988 lukien siihen asti, kun tämä summa on maksettu komissiolle,

2) velvoittaa Comune di Montorio al Vomanon palauttamaan komissiolle sopimuksen nro WE 149-85 osalta 158 400 000 ITL ja tälle korkoa 14,2 prosenttia, laskettuna 1.11.1986 lukien siihen asti, kun tämä summa on maksettu komissiolle;

3) velvoittaa Comune di Montorio al Vomanon korvaamaan oikeudenkäyntikulut.